

Kültürel Hafıza Bağlamında Kıbrıs Türk Romanı

Metin TURAN*

Giriş

İktisadi ve sosyal hayatın imkanlarıyla yetkinlik kazanan roman türünün Kıbrıs Türk kültürü içerisinde tarihi, 19. yüzyılın sonlarında görülmeye başlar. Bu durum esasında, Osmanlı coğrafyası için de pek farklı değildir. Zira Türk okuyucular için olmasa da İstanbul’da yaşayan Ermeniler için yazılan ve 1851 senesinde İstanbul’da Mühendisoglu matbaasında basılan Ağapi veya Akabi romanı bir kenara bırakılırsa, ilk roman 1872 yılında *Handika* gazetesinde tefrika edilmeye başlayan Şemsettin Sami’nin **Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat** gösterilir. Durum, Kıbrıs coğrafyası için farklı değildir, Ada’da ilk roman, yazarı Kıbrıslı olmasa da 8 Ocak 1892 yılında *Zaman* gazetesinde yayımlanmaya başlayan **Bir Bakış**’la başlar (Atun, 2012:29). Yayımlanan ilk roman ise 1894 yılında, yani Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat’ın İstanbul’da yayımlanmasından yirmi iki yıl sonra Ada’da tefrikasına başlanan, Kaytaz-zâde Mehmet Nâzım’ın **Yadigâr-ı Muhabbet** adlı romanıdır. Kitap olarak yayımlanması ise 1896 yılında gerçekleşir. Bu durumu şöyle de yorumlamak mümkün, Ada, her ne kadar kendine mahsus etnik yapısı ve kültürel özellikleriyle özgünlükler taşısa da bir Osmanlı coğrafyası olmak hasebiyle, özellikle düşünsel hareketler bakımından yönünü merkeze, yani İstanbul’a; 1920’den sonra da Ankara’ya çevirmiş durumdadır. Edebiyat dünyasındaki gelişmeler, yönelim ve eğilimler çok sayıdaki örneklerle buna işaret etmektedir.

Bir anlamda Kıbrıs Türk romancılığının kurucusu sayılan ve önemli ölçüde 1930 – 60 arasında gazetecilik faaliyetleri yanında tiyatro, hikaye ve roman türünde ürettikleriyle geniş bir yelpazede ürün sergileyen Hikmet Afif Mapolar ve 2010 yılında yitirdiğimiz, ‘ulusalcı’ çizginin mimar-

* Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi. KIBATEK (Kıbrıs Balkanlar Avrasya Türk Edebiyatları Kurumu) Başkanı.

larından sayılan Özker Yaşın yanı sıra, Adanın en önemli kültür insanları ve romancıları arasında ön sırada gelenlerden birini İsmail Bozkurt teşkil eder. Sürecin özellikle çıkarma sonrası (1974) dönemini ele alan önce **Bellekteki İzler** adıyla üç bağımsız cilt olarak tasarlayıp ilk iki cildini de yayımladıktan sonra **Unutma** adıyla tek ciltte toplayan Bekir Kara da ana ekseninde Kıbrıs olaylarını yapıtlarına taşıyan, günümüz romancıları arasında dikkat çeken isimlerden birisidir. Ayrıca üretkenliğiyle dikkat çeken ve Kıbrıslılık kimliğini eserlerinde örgüleyen Özden Selenge, çatışma koşullarının bütün trajedisini eserlerine taşıyan Konur Alp ve sinemada olduğu gibi kurgusal yeteneğini edebiyatta da gösteren Derviş Zaim isimlerini de anmak gerekir. Bugüne değin yayımladığı tek romanla dikkatleri çeken, sonrasında daha çok siyasi tarih çalışmaları ve güncel politikaya ilişkin araştırmalarıyla tanınan Ahmet Gazioğlu'nun **Kıbrıs'ta Aşk ve Savaş** (1975) ile daha çok tiyatro ve hikayeleriyle tanınan Osman Güvenir'in "**Üç Pencere**" **Kıbrıs Romanı** (2011), 1974 Kıbrıs Barış Harekatı ve sonrasında olayları Yeşilova merkezi seçilerek anlatılan Çetin Kasapoğlu'nun **Gökyüzü Uyumasın** (2005), Nazım Beratlı'nın İngiliz sömürgesi altında halkın yaşadıkları, EOKA ve TMT örgütlerinin faaliyetleri gibi Ada'nın reel tarihinin olaylar yanı sıra anlatımda yeğlenen sözcük tercihleriyle de dile getiren mekân olarak da Lefke'nin seçildiği **Turnalar Nereden Gelirdi** (2006) -*Hoşçakal Kıbrıs Turnalar Nereden Gelirdi* (2008)- adlı yapıtı da söz konusu tarihsel kesiti ayrıntılarıyla ele alan ve belirgin bir biçimde tanıklığa yaslanan eserlerdir. Bu eserlerin bir başka belirgin özellikleri de özellikle 1950 ve 60'lı yıllarda Türk edebiyatında yaygın olan, röportaj dilinin kullanılıyor olmalarıdır.

Yine gazeteci kimliği ile tanınan Sabahattin İsmail'in 1930-1974 yılları arasındaki sıkıntıları irdelediği ve düşünsel arka planında Kıbrıs Türk mücadelesinin tarihini yazma kaygısının yer aldığı **Savaşların Gölgesinde** (1986) adlı romanı da dönemin ekonomik gerçekliği, sosyal dokusu, Ada'ya nüfus olarak hakim Türk ve Rum halkları arasındaki sosyal ilişkiler birçok bakımdan esere yansıtılır. *Savaşların Gölgesi*'nde bir anlamda Halide Edip Adıvar'ın **Türkün Ateşle İmtihanı** ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun **Yaban**'ı ekseninde bir 'milli kurtuluş' edebiyatı oluşturma kaygısı güdüldüğünün örnekliğini oluşturur. Roman, hem sıcak çatışmaların yansımasını aktarır hem de roman kahramanlarından Mustafa odaklandırılarak, Baf kasabası, özellikle de Evrutu köyü örnekliğinde kırsal kesim sosyal hayatı;

Lefkoşa günleri bağlamında *Hakikat* gazetesinin sahibi Mehmet Fikri Bey ve *Masum Millet* gazetesi kurucusu Mehmet Rifat Bey ekseninde aydın muhit türlü ilişkileri ile ele alınır. Ayrıca, 15 Temmuz 1974 Yunan Darbesi, TMT, EOKA, II. Dünya Savaşı, Musolini ve Hitler'in faaliyetleri, Yunanistan'daki partizan grup Larissa toplama kampında yaşananları tarihi gerçekliğe bağlı olarak anlatılır.

Bunlar yanı sıra farklı temaları işlemeleri bakımından dikkat çeken Bener Hakkı Hakeri, Baysal Rağıp Gülboy, Özden Selenge, Nazım Beratlı, Mehmet Yaşın, sinemadaki başarısından tanıdığımız Derviş Zaim isimlerini anmak gerekir. Ayrıca, tek tek ele almak bir bildiri çerçevesini zorlayacak olsa da tarihsel algı ve kültürel mirası derinleştirme çabaları görmezlikten gelinemeyecek Oğuz Yorgancıoğlu, Sultan (Okumuşoğlu), Numan Ali Levent, gibi Kıbrıs Türk mücadelesini romanlarına konu edinen, eserlerinde genel hatlarıyla 1930-1974 sürecini ele alan yazarların çalışmalarını da hatırlamak gerekir.

Güncel ve Tarihsel Olan

Yanyana yazıp konuştuğumuzda paradoks uyandıracak bu iki kavramı seçmemin temel nedeni, tarihsel olana, bugün okuduklarımız ve bu dönemde, en azından şu son elli yılda yazılanlardan yola çıkarak bakmak durumunda oluşumuzdan kaynaklanıyor. Bu bakımdan da yakın olduğumuzu anlama ve öğrenme kabiliyetimiz zaman özelliğinden ileri geliyor. Oysa, tarihsel olanı öğrenme ve anlama zaman etkeninin rolüyle başka bir hal olsa da burada daha dayatıcı, yani ihtiyaç haline gelen, bu birikime yaklaşım biçimimizdir.

Edebiyat yapıtları, tek tek kahramanların bireysel maceraları ve duygularına tanıklık etse de arka planında kolektif yaşanmışlıkları da barındırmalarıyla kültürel bir biriktirmenin sonucu durumundadır. Nihayetinde bir biriktirmeyle ortaya çıktıkları için aynı zamanda hafıza mekânı olarak da düşünülebilirler. Yüzyılların yaşanmışlıklarından süzülen duyarlıklar, edebiyat yapıtlarında biçim alır. Dolayısıyla da edebiyat yapıtlarının hafıza oluşturmak anlamında derin işlevleri olduğu yadsınamaz. Roman türü kurgusal olsa da olayların sergilenişi, zaman ve mekân kavramını belirli bir bütünlük içerisinde kapsaması bakımından, bu tarihsel bellek olma özelliğini daha kapsayıcı bir biçimde içerirler. Adları ve içerikleri konu-

sunda yüzeysel de olsa bilgi verdiğimiz romanların ortak ana izleklerinden başlıcasını kimilerinde neredeyse kronolojik gerçekliği ile 1930-1974 sürecinde Ada'da yaşananların oluşturması da bu duyarlılığı yansıtan önemli unsurlardan biridir. Nihayetinde edebiyat, içerisinde yer aldığı düşünsel iklimlerden ayrı düşünülemez. Benjamin'in *aura*, Bahtin'in *kronotop* olarak betimlediği belli bir *yer ve zaman* Kıbrıs Türk romancısı ise böyle bir saptamadır.

Dünün anlaşılması, bugünün anlatılmasıyla olanaklı. Bu da kültür mirasına sahip çıkmakla mümkündür. Kültür mirasına sahip çıkmak, “geleceğe yönelik bir tavır alıştır. Yani geçmiş elde tutularak bir ‘yenilenme’ amaçlanmaktadır” (Sölçün, 1982:19). Kıbrıs Türk romancılarının geriye dönülüp bakıldığında şu son yarım yüzyılda ortaya koymuş oldukları yapıtlar, yayım tarihleri birkaç yıl öncesine dayansa, ele aldıkları konular benzer şekilde yakın döneme denk gelse de kurgulayanların, örneğin tıpkı Hikmet Afif Mapolar, Taner Baybars ve Osman Güvenir örneklerinde olduğu gibi, anlattıklarıyla Ada'daki Türk izini en başına kadar götürecek bir izleğe sahiptir. Bu kimi zaman bir olayın anımsatılmasıyla, kimi zaman dinsel bir ritüelin yerine getirilmesi, kimi zaman düğün, şenlik, sünnet gibi topluluğun, burada Türklerin kültür tarihi içerisinde benliği oluşturan unsurlara dair betimlemelerin dile getirilmesiyle de olanaklıdır. Sözkonusu bu aktarımları yukarıda adlarını andığım, burada bir kez daha anımsatmak istersem Özker Yaşın, Bener Hakkı Hakeri, İsmail Bozurt, Osman Güvenir, Taner Baybars, Bekir Kara, Özden Selenge romanlarında ‘anamlı’ bir açıklıkla görürüz.

Toplumun Ruh Hali

Toplumun ruh halini anlamak, bireyin tarih ve kültürle bağını yakalamak bakımından roman önemli bir referans aracı olmaktadır. Bunu Kıbrıs Türk coğrafyası bakımından daha anlamlı kılan ise, yazınsal olarak roman türüyle toplumsal olarak iç ve dış çatışmaların derinleştiği tarihi kesit bakımından örtüşür bir zaman diliminin denk geliyor olmasıdır.

Zira yirminci yüzyıl boyunca Ada, her bakımdan bir çatışmalar coğrafyasıdır. İngiltere sömürgeliğinden, Rum tedhişçilerinin saldırılarına, 1950'lerden günümüze süregelen çatışma ve tartışma ortamı sürekli olarak gündem belirlemiş ve Kıbrıslı Türk romancılar da bu tarihsel dönüşümü

yapıtlarına yansıtmak bakımından ciddi anlamda sorumluluk taşımışlardır. Bunu bir iç dünya zenginliği yanında dış dünyayı anlamak olarak da yorumlamak mümkün. Çünkü, Kıbrıslı Türk romancı, fantastik olanın değil, biraz da tarihsel koşullardan dolayı yaşanan gerçeğin sorumluluğu ile yazmaktadır.

Bu kadar küçük coğrafya ve demografik ölçekte bunca çok romancının olması da akla gelebilecek sorulardandır.

Çok yazanın olmasının, sosyolojik türlü nedenleri sıralanabilir. Dünyada da bunun örnekleri çoktur. Örneğin, İngiltere’de Elizebeth Çağı’nda çok yaygın bir biçimde edebiyatla uğraşanların çoğalması, veya Rönesans İtalya’sında benzer eğilimlerin yaygınlaşmışlığıyla karşılaşırız. Kıbrıs’ta, edebiyata yönelimin artması, moda kapılmanın ötesinde, tarihi, kültürü ve dolayısıyla da kendisiyle hemhal olma serüveni olarak görülmelidir. Toplumsal olarak yaşananlar, yeni bir coğrafyayı sahiplenmek, yeniden evler, yeniden komşular, yeniden hayatlar inşa etmek sürecidir. Böyle bir süreç, darmadağın olmuş mekânı, fiziksel olarak da zihni olarak da toparlama sürecidir. Müşterek bir hikâyeyi oluşturmak, yitirilmiş şeyleri kazanmak, kendi dili ve kimliğine kavuşma gayretidir. Yazmak, yazılanları okumak, anlatmak ve bu anlatılanlardan kendisine dair hikayeler edinmek kazanımı, ulusal bilincin yaratılmasında ama ondan da öte bireyin kendisini sağaltmasında yabana atılamayacak bir kazanımdır.

Kıbrıs Türk edebiyatının 1940’lı yıllardan başlayarak güçlü temsilcilerinden biri olmuş olan Mapolar’ın ‘yazmak’ kaygısındaki ana fikirlerden biri de budur: Yerli sanat yaratmak. Unutmamak gerek ki, yönetimde emperyal tecrübesi köklü İngiliz yönetimi ve onunla ittifakı türlü nedenlerden ama en başta da dinsel müştereklikten dolayı Rum topluluğu vardır. Bütün bu egemenlik kuşatması içerisinde kendini, kendi toplumunu var etmek kaygısı ulusal duyarlılığı yeşermiş her aydın için sorunsaldır. “Şair var şiir yok. Hikayeci var hikaye yok. Şiir yazıyorlar. Fakat bizi, bizim toplumumuza, bizim hayatımızı, renklerimizi bulamıyoruz o şairlerin şiirlerinde. Aştan bahsedenler, denizi dile getirenler, ağaçla konuşanlar, ıstıraplarını yaşayanlar var ama ‘bizi’ yazan yok. Sanatçı özgür olmalı, dilediğini yazmalı; fakat bizi, bizim insanlarımızı da dile getirecek bir yerli sanat yaratma yolunu tutmalı” (Mapolar, 1955). Kitapları, oyunları, oyunculuğu, şiir, hikaye ve romanlarıyla kaba ideolojik eylemlilik yerine, yayın-

cılık-gazetecilik ilkelerini üreterek topluma kazandırma konusunda aydın tavrılı sanatçı rolünü üstlenir.

Osman Güvenir'in 'Üç Pencere' Kıbrıs Romanı'nda dile getirdiği 'mayamız' vurgusu da (Güvenir, 2011:4) yetişme tarzı, gelenekle geleceği kurma arasındaki diyalektiği anlamamıza yardımcı olan önemli sözcüklerden biridir. Vurguyu Üç Pencere Kıbrıs Romanı'ndan seçmişken, bildirimin başıyla örtüşen ve ileride yeniden döneceğim 'kültürlenme' sürecinden söz etmek istiyorum. Kıbrıs Adası, nihayetinde İmparatorluk coğrafyası olmakla (hem Osmanlı hem de İngiliz) çoklu etnisiteye sahip bir coğrafyadır. Türk, Rum, İngiliz, az da olsa Maruni, Ermeni gibi. Bu çok dilli, dinli kültürel ortam her etnik gurubun özellikle de yönetime egemen olamayanların direngenlik ve dirençlerini güçlendirmiştir. Ayrıca İngiliz yönetimi döneminde özgürlüklerini yitirme kaygusu, Türklerin milliyetçiliklerini beslemiş Ada'ya yerleşmekle Ada'dan kopmak duygusunu daha bir derinden pekiştirmiştir. Bir otobiyografik roman olmak nedeniyle anlatıcı yazar kahramanının baba kuzeni Fahri'nin yüksek öğrenim görüp, yurtdışına yerleşmiş olsa da Adakan soyadını alışı, Kıbrıslı oluşunu unutmamakla özdeşleştirilmiş bir kimlik ve kültürel bağ ilintisinin işareti olarak işlenmiştir.

Osman Güvenir'le benzer kaygıları, başka bir Kıbrıslı Türk yazar Taner Baybars'ın eserlerinde görüyoruz. O da kişisel yaşantısını anlatır. Mekân, insan ve çevre ile olan ilişkiler; bütün bunlar sıkı bir gözlemcinin sezgisinden damıtılarak gündelik olanı anlatmak yanında etnografik olanı da sezinleterek edebiyata taşınır. Özünde yeniliği de beraberinde getiren kültürel birikime özgü aktarımlar, tarihsel olanın idraki bakımından kıymetli yaklaşımlardır. Geçmişin hikayeleştirilmesi, bir bakıma tarihi yeniden yazmak yerine, geçmişin nasıl yaşandığına dair hafıza derinleştirmesi oluşturmaya çalışılarak irdelenir. Bugün ile dün arasında diyalog kurma biçimi, esasında bugünden çok dünü anlama gayretidir. O bakımdan da güncel olan bir bakıma eskimeye teşne bir haldir.

"Her zaman tezcanlı olan annem döner dönmez Vavilya'da yengenin babası için mevlit okutmak üzere bir kadın tuttu. Bu, onun şükranını ifade tarzıydı. Aşağı kattaki odamız kadınlarla doluydu, bütün başlar örtülüydü, gülsuyu kokusu, buhurdanlık kokusu ve kadınların mevlit okuyacakları yerde iki kandil. Hepimiz Muhammed'in doğumuna ilişkin şiiri dinlemeye

balamadan önce kendimizi arındırmak için dualar okuduk” (Baybars, 1997:47).

“Ramazan her yıl yaklaşın on gün geriden başlar. Ramazanın sonundaki Şeker Bayramı olarak da adlandırılan Büyük Bayram yaz tatillerine denk geliyordu. Bu açıdan çok şanslıydım. Şimdilerde, ben bunları yazarken Bayram, ocak ayında kutlanıyor ve ocak ayında doğan çocuklar, sıcak yaz öğleden sonraları yapılacak kutlamalara katıldıklarında on yedi yaşına gelmiş olacaklar.

Çarkifelekler, atlı karıncalar, Girne Kapısı yakınlarında, hendeğin üstünde, kavrulmuş çerezler ve tatlı hamur işleri satan bir sürü küçük dükkân. Kurban Bayramı altmış gün kadar sonra gelirdi.

Lefkoşa’da iki yetim yeğinimi de büyötmekte olan bekar dayımlarla kalıyorduk. Aynı sokakta, Maarif Müdürlüğü’nde müfettiş olan ve büyük ailemiz içinde en saygın kişi olan bir başka dayı, Fikri Dayı (Hakkı Fikri) da yaşıyordu. O, en büyük erkek kardeşti. Kurban Bayramı sırasında, Fikri dayının, Osmanlı döneminden kalma bir yadigâr olan evine gittik, sokağın üstüne sarkan cumbalı odası hala ayaktaydı. Zeminde, ön oda, yemek odası, daima domates konservesi ve taze portakal kokan mutfak. Yerden ısınan hamam, avlunun öteki ucundaydı. Avlu çok küçüktü, içinde bir yenidünya ağacı, bir ekşi ağacı ve portakalla Yusuf melezi bir başka ağaç vardı. Duvar yüksekti, tepesi kırık camla kaplıydı... ” (Baybars, 1997:48).

Ya da Konur Alp’in söylencelere de yer vererek mekâna derinlik kazandırması gibi, arayışıyla Şeyh Baba ve Cambulat Paşa’ya göndermelerde bulunması da anılabilir:

“Tekkenin kapısı açıldığında karşımda bembeyaz sakalıyla nur yüzlü bir ihtiyar dimdik duruyordu. Başındaki yeşil sarığından buranın şeyhi olduğunu anlamakta gecikmedim” (Alp, 1966:1222).

“Cambolat Paşa Türbesi’nin de çok enteresan bir hikayesi var buralarda. Tarihte de görüldüğü gibi Cambolat Paşa Türlerin Magosa muhasararası sırasında atı ile dehlize atlamış ve Mağusa’ya geçmeye çalışan Türkleri parçalayan çarkı durdurmuştur” (Alp, 1966:133).

Benzer örnekleri fazlasıyla çoğaltmak mümkün. Burada aslolan Kıbrıslı Türk romancının uzamsal anlamda oluşturduğu anlatı birikiminin Kıb-

rıslı Türk'ün güncel hayatındaki izlerini anlayabilmektir. Bu tarihi kişilikler ve bilinen mekanlarla kurgulanan eserler yoluyla herkesin kendi hayat hikayesine bir şekilde temas etmiş olay ve şahsiyetler üzerinden dünle bugün bağlamında somut bir ilişkinin de bağı kurulmuş olmaktadır.

Romanlarda Hafızanın Araçları

Hatırlama, sadece olaylara ilişkin anlatılarla değil; türlü simge ve somut isimlerle de oluşturulabilir. Sokak, cadde, meydan, cami, kilise, dükân, çarşı pazar gibi mekanlar ve dolayısıyla da nesnelerle hatta renklerle de kurulan ilişkiyle güçlenir. Roman, yazınsal türler içerisinde bütün bunları farklı bağtımlar içerisinde bulundurmak bakımından hafıza alanları oluşturmada önem kazanmaktadır. Yazarın temel görevi topluma tarih bilgisi, kültür bilinci aşılamak değil elbette. Ama iyi bir yazar, estetik ve sanatsal bir yapıt ortaya koyduğunda, ait olduğu topluma güzellik duygusu kazandırdığı gibi, o estetik içerisinde bilinç de taşımaktadır. Bu yozlaşmış olanı, yozlaştıranı anlatmak olsa bile böyledir. Çünkü, sanat eseri bizatihi değiştiren, dolayısıyla da donatandır. Dostoyevski de Rus karakterini, Folkner'in insanlarında Amerikalı, Kafka'da yurtsuz Yahudi tipini bulduğumuz gibi, Kıbrıslı Türk romancıların yapıtlarında da Kıbrıs Türk insanının tarihten gelen ve kültürden beslenen ruhunu buluruz. Sınırlı bir coğrafya içerisinde bunca debdebeyi yaşamış bir toplumun yerel rengi, ulusal özelliklerinin de karakteristiğini oluşturur. O bakımdan da güncel olanı salt popüler olarak görmemek, süreci anlamak bakımından imkân tanır kabul etmek gerekir.

Kıbrıs Türklerinin yaşadığı özgüllüklerden birisi de göçle yaşanan kırılmalıklar ve bellek travmasıdır. İnsanın kolay kolay unutamayacağı acılardandır zorunlu ve zorla yer değiştirme. Sonrasında konaklanan her mekân, uzunca bir zaman başkasına ait gölgenin etkisinden kurtaramaz göçmeni. Bu durum Edward Said'in işaret ettiği gibi 'kesintili bir var olma durumu'dur. O bakımdan da ardımızda bıraktığımız yerle sürekli bir hesaplaşma serüveni yaşarız. Büyük edebiyat ve edebiyatçıların böylesi kırılmalarla doğmuş olması rastlantısal sayılmamalıdır.

Edebiyatçı, tarihi yaşayan bir gerçeklik olarak tasavvur etmeseydi, o günde, yani olduğu gibi kalır ve unutulur giderdi. Oysa tarihsel olanın hafızaya yerleştirilmesi böylesi edebi yapıtlarla mümkün olur.

Sınır duygusu, Kıbrıslı Türkler için önemli bir simgedir. Bu kendi kültürünün farkına varmak, öznel türlü çatışma ve sıkıntıları barındıran sorunlarla uğraşmak anlamında da olsa, sınır kendi kültürünün farkına varmaya duyarlı kalmaktır. Çünkü sadece coğrafi olarak düşünülmemesi gereken sınır, başka kültürlerle karşılaşıldıkça da kendi kültürünün farkında olmayı besleyen bir duygudur. Edebiyatçının karşıtlıklarla birlikte ait olduğu toplumun belleğine dair simgeleri derinleştirmesi, çoğu zaman otobiyografik bilgileri ve bu nedenle de öznel durumları resmetse de ait olunan toplumun kodlarını anlamak için referans kaynağı olmak özelliğini yitirmez. Yaklaşık son yetmiş yılda yayımlanan yaklaşık 140 dolayında romanın yakın tarihte yayımlanmış olmaları ve biraz da *yaşanılanı* anlatmaları bağlamında *güncel* kabul edilse de, *tarihsel olanın* aktarılması gerçekliğinde yabana atılamayacak hafıza kartı özelliğini koruyacaklarını gölgelemez.

KAYNAKÇA

- Alp, Konur (1969). *Kıbrıs Anemonları*, Lefkoşa: Ata Tepe Yayınları.
- Alp, Konur (1969). *Aşkına İthaf*, Lefkoşa: Ata Tepe Yayınları.
- Baybars, Taner (1997), *Uzak Ülke -bir Kıbrıs çocukluğu-* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Beratlı, Nazım (2006). *Turnalar Nereden Gelirdi*, Lefkoşa: Mavi Basın Yayın.
- Güvenir, Osman (2011). *“Üç Pencere” Kıbrıs Romanı*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- İsmail, Sabahattin (1986). *Savaşların Gölgesinde*, Lefkoşa: Belediye Yayınları.
- Kasapoğlu, Çetin (2005). *Gökyüzü Uyumasin*. Lefkoşa: Kas Yayınları.
- Mapolar, Hikmet Afif (1955). *Çardak Dergisi*, Sayı: 1, Ekim. Lefkoşa.
- Sölçün, Sorgut (1982). *Tarih Bilinci ve Edebiyat Bilimi*, Ankara: Dayanışma Yayınları.

